

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია
არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების
ინსტიტუტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

არნოლდ ჩიქობავას
დაბადების 100 წლისთავისადმი
მიძღვნილი საერთაშორისო
სიმპოზიუმი

1998 წლის 21-24 ოქტომბერი
პ რ ო გ რ ა მ ა

„ქართული ენა“
თბილისი
1998

**Georgian Academy of Sciences
Arn. Chikobava Institute of Linguistics
Tbilisi I. Javakhishvili State University
Академия наук Грузии
Институт языкознания имени Арн. Чикобава
Тбилисский государственный университет
имени И. Джавахишвили**

**International Symposium dedicated to the 100th birth of
Arnold Chikobava
October, 21-24
P r o g r a m**

**Международный симпозиум, посвященный
100-летию со дня рождения
Арнольда Чикобава
21-24 октября
П р о г р а м м а**

**« KARTULI ENA » - « КАРТУЛИ ЭНА »
Tbilisi 1998 Тбилиси**

აკადემიკოს არნოლდ ჩიკობავას დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სიმპოზიუმი გაიმართება 1998 წლის 21-24 ოქტომბერს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში (ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 1).

პლენარული სხდომები ჩატარდება 21-24 ოქტომბერს 10⁰⁰-13⁰⁰ საათზე უნივერსიტეტის სააქტო დარბაზში (I კორპუსი, II სართული).

სექციები იმუშავენ 21-23 ოქტომბერს 15⁰⁰-19⁰⁰ საათზე:

I სექცია - უნივერსიტეტის სააქტო დარბაზში (I კორპუსი, II სართული),

II სექცია - სხდომათა დარბაზში (I კორპუსი, I სართული),

III სექცია - არქეოლოგიის კათედრის აუდიტორიაში (I კორპუსი, II სართული)

რეგლამენტი მოხსენებისათვის - 10 წუთი.

The International Symposium dedicated to the 100th birth anniversary of Acad. **A r n o l d C h i k o b a v a** will be held on October 21-24, 1998, in Tbilisi Ivane Javakhishvili State University (1st, I. Chavchavadze Avenue).

P l e n a r y S e s s i o n s will be held on October 21-24, at 10⁰⁰-13⁰⁰, in the Assembly Hall of the University (Floor II, Building I).

S e c t i o n s m e e t i n g s will be held on October 21-23, at 15⁰⁰-19⁰⁰.

S e c t i o n I – in the Assembly Hall of the University;

S e c t i o n II – in the Session Hall of the University (Floor I, Building II);

S e c t i o n III – in the Lecture-hall of the Chair of Archeology (Floor II, Building I);

Time-limit for the presentation of papers 10 minutes.

Международный симпозиум, посвященный 100-летию со дня рождения академика **А. С. Чикобава**, состоится 21-24 октября 1998 года в Тбилисском государственном университете им. И. Джавахишвили (просп. И. Чавчавадзе, 1).

П л е н а р н ы е з а с е д а н и я пройдут 21-24 октября в 10⁰⁰—13⁰⁰ часов в актовом зале университета (I корпус, II этаж).

С е к ц и и будут работать 21-23 октября в 15⁰⁰—19⁰⁰ часов:

I с е к ц и я — в актовом зале университета (I корпус, II этаж),

II с е к ц и я — в зале заседаний (I корпус, I этаж),

III с е к ц и я — в аудитории кафедры археологии (I корпус, II этаж).

Регламент для доклада — 10 минут.

21 ოქტომბერი, 10⁰⁰—13⁰⁰

პ ლ ე ნ ა რ უ ლ ი ს ხ დ ო მ ა

სიმპოზიუმის გახსნა — საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი აკად. ა. თავხელიძე

შესავალი სიტყვა — ი.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი აკად. რ. მეტრეველი

თავმჯდომარეები: თ.გამყრელიძე, გ.თოფურია, კ.პ.შვილტი

1. გ.კვარაცხელია (თბილისი), ენისა და აზროვნების მიმართებისათვის არნ.ჩიქობავას ზოგადლინგვისტურ თეორიაში და ენათმეცნიერების თანამედროვე კოგნიტური და პრაგმატული მიმდინარეობანი
2. გ.ბურჭულაძე, გ.თოფურია (თბილისი), არნოლდ ჩიქობავა და ლინგვისტური კავკასიოლოგია
3. ჰ.გამზათოვი (მაჰაჩყალა), არნ. ჩიქობავა და დაღესტანმცოდნეობა
4. მ.კუმახოვი (მოსკოვი), აკადემიკოს არნ. ჩიქობავას როლი ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთათვის სამეცნიერო კადრების მომზადებაში
5. შ.ნადირაშვილი (თბილისი), არნოლდ ჩიქობავა და განწყობის ფსიქოლოგია
6. ა.მ.ა.პომეტოვი (თბილისი), არნოლდ ჩიქობავა — ენათმეცნიერ-კავკასიოლოგთა რეგიონალური სამეცნიერო სესიების ორგანიზატორი და კავკასიოლოგთა ლინგვისტური ორგანოს „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეულის“ დამაარსებელი
7. ი.დ.ეშერიევი (მოსკოვი), ზოგადი და იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება აკადემიკოს არნ. ჩიქობავას სამეცნიერო მოღვაწეობაში (რამდენიმე სიტყვა მოგონებიდან)

8. ლ.მ.ი.ნ.ა.შ.ვ.ი.ლ.ი (თბილისი), ქართული ლიტერატურა დიდი ენათმეცნიერის თვალთახედვით
9. ა.თ.ი.მ.ა.ე.ვ.ი (გროზნო), არნოლდ ჩიქობავა და ნახური ენათმეცნიერება
10. ა.ა.რ.ა.ბ.უ.ლ.ი, ვ.შ.ე.ნ.გ.ე.ლ.ი.ა (თბილისი), აკადემიკოსი არნოლდ ჩიქობავა და ქართველური ენათმეცნიერება

მ ო გ ო ნ ე ბ ე ბ ი

21 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

პირველი სექცია

თავმჯდომარეები: გ.ბურჭულაძე, ა.მაჰმეტოვი, მ.სუხიშვილი

- 1 ო.კახაძე (თბილისი), კონსონანტთა თავდაპირველი სისტემის თაობაზე იბერიულ-კავკასიურ ენებში
- 2 რ.ახრიევა (ნაზრანი), ინგუშური ლექსიკისა და ფრაზეოლოგიის ნაციონალურ-კულტურული სემანტიკა
- 3 ი.კიკნაძე (თბილისი), არსებითი სახელის ფლექსიური მოდელის დინამიკისათვის ქართულში
- 4 კ.ღერნერი (იერუსალიმი), ქართული მათიანის ერთ-ერთი ებრაულ/ბერძნული წყაროსათვის
- 5 გ.ბედოშვილი (თბილისი), ქართული და კავკასიური (ვეინახურ-ოსური) ონომასტიკის ზოგი საკითხი
- 6 ხ.ხანმაშოშვილი (მაჰაჩყალა), დაღესტნურ-ქართული ონომასტიკური კონტაქტები
- 7 ი.კნიაზევი (ნოვგოროდი), რეფლექსივი როგორც თანაზიარობის გამოხატვის საშუალება: ტიპოლოგია და გავრცელების საზღვრები
- 8 ო.მიქიაშვილი (სოხუმი), დარგობრივი ლექსიკის თავისებურებათათვის სოჭელ ქართველთა მეტყველების მიხედვით
- 9 ი.ბალოვა (ნალჩიკი), მარტივი წინადადების კონსტრუქცია ყაბარდოულ-ჩერქეზულ ენაში და სემანტიკის ლოგიკურ-სინტაქსური ტიპები პარემიებში
- 10 უ.სახლთხუციშვილი (თბილისი), ტოპონიმ „ზემელის“ ისტორია-ეტიმოლოგიისათვის
- 11 ო.მემიშიშვილი (ბათუმი), ქართველურ ენათა ლექსიკიდან.
- 12 ნ.მაჰმეშვილი (მაჰაჩყალა), ლეზგიური ენის მრავალმნიშვნელობიანი არსებითი სახელების წარმოებულთა ლექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტების სიტყვაწარმოებით კავშირთა ტიპები („სახის“ მნიშვნელობის მქონე პოლისემანტური არსებითი სახელების მასალაზე)

21 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

მეორე სექცია

თავმჯდომარეები: ა.არაბული, უ.მეილანოვა, ს.პაზოვი

- 1 რ.გორდეზიანი (თბილისი), არგონავტების თქმულების ინტერპრეტაციის ზოგიერთი საკითხი
- 2 ე.ოსიძე (თბილისი), ლარინგალური რიგის თანხმონების შესახებ მთის იბერიულ-კავკასიურ ენებსა და ქართველურში
- 3 მ.ჭირაქაძე (თბილისი), სიტყვა „ციხე“-ს წარმომავლობისათვის
- 4 ვ.შულცე (მიუნხენი), ჩვენებითი ნაცვალსახელების დიაქრონია აღმოსავლეთ კავკასიურ ენებში...
- 5 ტ.ფუტკარაძე (ქუთაისი), საერთო-ქართველური ა-ს რეფლექსებისათვის ქართველურ ენებში
- 6 ს.თემირაზულაშვილი (მაჰაჩყალა), უკუქცევით ნაცვალსახელთა ფუძეების შესახებ დარგუული ენის ხაიდაყურ დიალექტში
- 7 ს.პატრევი (ნაზრანი), რამდენიმე სიტყვა მახვილის შესახებ ინგუშურ ენაში
- 8 ბ.ბიჟოევი (ნალჩიკი), ახლო აღმოსავლეთისა და თურქეთის ყაზარდოულ-ჩერქეზული დიასპორის ენის ზოგი თავისებურება
- 9 მ.ტაბიძე (თბილისი), ენობრივი კონტაქტები და ენობრივი დაგვეგვა
- 10 მ.ჭუსეინოვა (მაჰაჩყალა), ატრიბუტულობის კატეგორიული თვისებები და ატრიბუტის პოზიცია დარგუული ენის წუდაზარულ დიალექტში
- 11 ლ.ალბევი (მაჰაჩყალა), მრავლობითობის ფორმანტთა რაოდენობისა და სტრუქტურული დინამიკის შესახებ ლეზგიურში (რუთულურ, წახურ, თაბასარანულ და აღულურ ენათა მასალაზე)
- 12 რ.აბაშია (თბილისი), იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაობა და „ქართლის ცხოვრება“

21 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

მესამე სექცია

თავმჯდომარეები: ნ.გიშევი, თ.ვაგაპოვა, ო.კახაძე

- 1 ა.ჭინჭარაული (თბილისი), სიტყვა „გულა“-ს ეტიმოლოგიისათვის ქართულში
- 2 ი.აბდულაევი (მაჰაჩყალა), დაღესტნის თეორიული ლექსიკოგრაფიის აქტუალური პრობლემები
- 3 ლ.აბულაძე (თბილისი), ლექსემატური თეორია და ლექსიკური ველების კვლევა
- 4 ხ.თაოვი (ნაღიკი), ადიღურ ენათა ისტორიული ფონეტიკის ზოგი საკითხი
- 5 დ.ჩხუბიანიშვილი (თბილისი), ფერეიდნულის შესწავლის ზოგი ასპექტი
- 6 ი.ეფენდიევი (მაჰაჩყალა), ირანიზმების ადგილისათვის ლეზგიურ ენაში
- 7 ა.მალოვიჩკო (კიევი), ეტრუსკული ენა და კავკასია
- 8 მ.მ.აჰმედოვი (მაჰაჩყალა), სიტყვათა რიგისათვის ხუნძურ ენაში
- 9 ლ.შალვაშვილი (თელავი), პირისა და ჩვენებით ნაცვალსახელთა ურთიერთობისათვის
- 10 ი.იარალიევი (დერბენდი), კავკასიურ-ალბანური დამწერლობის ამოშიფვრა ლეზგიური ენის მასალაზე
- 11 მ.ოვხაძე (გროზნო), ჩეჩნური მოსახლეობის სოციალურ-ლინგვისტური დახასიათება
- 12 ა.მარჩენკო (დონის როსტოვი), ეროვნული კულტურის მემკვიდრეობითობის ლინგვისტური მექანიზმი

22 ოქტომბერი, 10⁰⁰—13⁰⁰

პ ლ ე ნ ა რ უ ლ ი ს ხ დ ო მ ა

თავმჯდომარეები: ჰ.გამზათოვი, რ.გორდეზიანი, კ.ვამლინგი

- 1 ქ.ლ.ომთათიძე (თბილისი), წერილობით წყაროებში არსებული იალბუზის ზოგი კავკასიური სახელწოდების შესახებ
- 2 მ.მ.აკვარიანი, ბ.შ.ავხელიშვილი (თბილისი), არნ. ჩიქობავა და თანამედროვეობა (ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა ბაცბური (წოვა-თუშური) ენის მიხედვით)
- 3 ო.ლ.ორთქიფანიძე (თბილისი), კოლხთა ეთნოკულტურული ისტორიის საკითხები
- 4 ნ.ქ.უთელია (თბილისი), არნ. ჩიქობავა ლაზებისა და ლაზურის ადგილის შესახებ ქართველურ სამყაროში
- 5 თ.ღვინაძე (თბილისი), არნ. ჩიქობავა და ქართული პრესის ენა
- 6 კ.ვამლინგი, რ.ჭანტურია (ლუნდი), ძირითად ზმნათა სიხშირისათვის მეგრულში
- 7 ი.ასათიანი (თბილისი), ჭანური ზმნური ფუძე (ძირი, სუფიქსი...)
- 8 ჰ.ფენრიხი (იენა), არნოლდ ჩიქობავა და ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური კვლევა
- 9 ნ.ს.უღეიშანოვი (მაჰაჩყალა), არნ. ჩიქობავა და კავკასიურ ენებში ფუძის თეორიის განვითარება
- 10 შ.გაბესკირია (თბილისი), აკად. არნ. ჩიქობავა და ქართველური ენების ხეთურ (ნესიტურ) და ხათურ (პროტოხეთურ) ენებთან ურთიერთობის საკითხები

მ ო გ ო ნ ე ბ ე ბ ი

22 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

პირველი სექცია

თავმჯდომარეები: კ.ლერნერი, ა.მაჭომელოვი, ზ.ჭუმბურიძე

- 1 გ.რ ა მ ი შ ვ ი ლ ი (თბილისი), პოლისემიის ლინგვისტური რაობისათვის
- 2 ა.გ ი უ ლ მ ა ჰ ო მ ე დ ო ვ ი (მაჰაჩყალა), სიტყვაფორმების შესახებ ძირითადი სალექსიკონო ფორმების გარეშე
- 3 ე.გ ი უ ნ ა შ ვ ი ლ ი (თბილისი), ერგატიულობის საკითხისათვის დასავლურ საშუალო ირანულ ენებში
- 4 თ.კ უ ა შ ე ვ ა (ნალჩიკი), თანხმოვანთა ბგერითი პროცესები ყაბარდოულ-ჩერქეზულ ენაში
- 5 მ.ქ უ რ დ ი ა ნ ი (თბილისი), ალბანური კაპიტალური დამწერლობის გრაფიკული სტრუქტურის გენეზისი და მისი ანბანური რიგის ტიპოლოგია
- 6 მ.მ ა ჰ ო მ ე დ ხ ა ნ ო ვ ი (მაჰაჩყალა), ხუნძური ენის ფრაზეოლოგიის ზოგი საკითხი (კარახული დიალექტის მასალაზე)
- 7 ს.დ ე ნ ი ს ო ვ ა (ბერდიანსკი), ლექსიკურ-სემანტიკური კონტინუუმები ინტრატიპოლოგიური ასპექტით
- 8 ს.ტ ე რ ე ხ ო ვ ა (კიევი), სივრცითი დეიქსისის ლექსიკურ-სემანტიკური ველის სტრუქტურა (უკრაინული, რუსული და ინგლისური ენების მასალაზე)
- 9 ვ.კ ი კ ი ლ ა შ ვ ი ლ ი (თბილისი), რაოდენობითი რიცხვითი სახელების სტრუქტურა ლეზგიური ჯგუფის ენებში
- 10 რ.ფ ი დ ა რ ო ვ ა (ვლადიკავკაზი), ენა როგორც სულიერების უნივერსალური კოდი
- 11 დ.ბ უ ი ძ ე (ზუგდიდი), სახელთა კვეცისათვის ქვემო-იმერულში
- 12 მ.ქ ა მ ა დ ა ძ ე (ბათუმი), აქარაში გავრცელებული გვარ-სახელების წარმოებისათვის

22 ოქტომბერი 15⁰⁰-19⁰⁰

მეორე სექცია

თავმჯდომარეები: ნ.ბაბუნაშვილი, თ.გვანცელაძე, ჯ.კოკოვი

- 1 ჯ.ვ. ათეიშვილი (მოსკოვი), XVII საუკუნის უკანასკნელი მეოთხედის ქართულ-ჰოლანდიურ ურთიერთობათა ისტორიიდან: ნიკოლაას ვიტსენი, არჩილ II და ალექსანდრე ბატონიშვილი
- 2 ლ.ნ. ეში (პარიზი), შინაგანი ერგატიული სუბიექტის ჰიპოთეზა
- 3 ე.ლ. ომთაძე (თბილისი), ზმნის მრავალგზისობის კატეგორია ბეჟიტურ (ბეჟიტურ-ჰუნზიზურ) ენაში
- 4 მ.ა. ფაქევი (ნალჩიკი), ლექსიკონებისა და მათ მიმართ მკითხველის მოთხოვნათა ტიპოლოგია ენის ლექსიკოგრაფიულ პარამეტრიზაციასთან დამოკიდებულების თვალსაზრისით
- 5 შ.ა. ფრიდონიძე (თბილისი), ერგატიული და ფსევდო-ერგატიული კონსტრუქციების შემქმნელი გარდაუვალი ზმნების მორფოსინტაქსის საკითხები
- 6 ა.ვ. აგაპოვი (გროზნო), ზოგი ქართველურ-ნახური ლექსიკური ერთობის შესახებ
- 7 ე.ნ. კოლაიშვილი (თბილისი), ფრაზეოლოგიზმები იმერხეულში (გურულ და აქარულ დიალექტებთან მიმართებით)
- 8 ს.შ. იხალევა (მაჰაჩყალა), -ის პოლიფორმანტული ბუნება დალესტურ ენათა ზმნურ სისტემაში
- 9 მ.ს. უხიშვილი (თბილისი), რეგრესულ-დისიმილაციური გამჟღერება საერთო-ქართველურ მასალაში (სვან. ჯგუჯ: ქართ. *წიწყ-, წიწყანა)
- 10 ფ.გ. ანიევა (მაჰაჩყალა), მრავლობითი რიცხვი ხინალურ ენაში
- 11 ს.ჯ. ამირზაევი (გროზნო), ჩეჩნური დამწერლობისა და კავკასიის ალბანეთის გარგარების ისტორიისათვის
- 12 ნ.არდოტელი (თბილისი), ფარინგალიზებულ თანხმოვანთა შესატყვისობანი ხუნძურ-ანდიურ-დიდოურ ენებში

22 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

მესამე სექცია

თავმჯდომარეები: ი. ბურკოვსკი, გ. იბრაგიმოვი, შ. აფრიდონიძე

- 1 ნ. ს ტ უ რ უ ა (თბილისი), კაუზატივის, გარდამავლობისა და სიტყვათა რიგის კორელაცია ბასკურში
- 2 კ. ჭ რ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი (თბილისი), ქართულ-ნახური ლექსიკური შეხვედრებიდან
- 3 მ. ჯ ო ბ ი (მარბურგი), სემანტიკური ცვლილებების შესწავლის შესახებ პრეისტორიულ ქართველურში
- 4 ე. შ ე ი ხ ო ვ ი (მაჰაჩყალა), ზმნური შეთანხმება ლეზგიურ ენაში
- 5 ა. ხ ა ლ ი დ ო ვ ი (გროზნო), წინადადების მთავარი წევრების პრობლემისათვის ჩეჩნურში
- 6 გ. ი ბ რ ა გ ი მ ო ვ ი (მაჰაჩყალა), დაღესტნის ახალ დამწერლობიან ენათა საკითხისათვის (მდგომარეობა და პერსპექტივები)
- 7 ა. კ ა მ ბ ა ჩ ო კ ო ვ ი (ნალჩიკი), ადიღური ენების არაერთგვაროვან განსაზღვრებათა შემცველი რთული ატრიბუტული შესიტყვების აგებულება
- 8 ი. კ ა რ ა ყ ა ე ვ ი (ელადიკავკაზი), კავკასიური ფენა ოსურ ფონოლოგიაში
- 9 ვ. ხ რ ა კ ო ვ ს კ ი (სანქტ-პეტერბურგი), არნ. ჩიქობავას თეორიული შეხედულებანი (მოძღვრება დროის კონტექსტში)
- 10 მ. ქ უ რ დ ი ა ნ ი, ვ. შ ე ნ გ ე ლ ი ა (თბილისი), ერთგვაროვანი ფონეტიკური პროცესებისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში. I. ლაბიალურ კომპლექსთაგან ბაგისმიერი თანხმოვნების მიღება
- 11 ნ. მ ა ჭ ა ვ ა რ ი ა ნ ი (თბილისი), აფხაზური „ალალარა“ და ქართული „ლაღავს“ ზმნათა ურთიერთობისათვის
- 12 თ. ე ღ ე ნ ტ ი (თბილისი), ტერმინ locutio-ს გაგებისათვის დანტეს ენისადმი მიძღვნილ ტრაქტატში

23 ოქტომბერი, 10⁰⁰—13⁰⁰

პ ლ ე ნ ა რ უ ლ ი ს ხ დ ო მ ა

თავმჯდომარეები: მ.კუმახოვი, გ.შენგელია, ბ.უტიე

- 1 კ.წ ე რ ე თ ე ლ ი (თბილისი), „ქართველის“ აღმნიშვნელი ტერმინები ებრაულში
- 2 კ.ჭ.შ მ ი დ ტ ი (ბონი), ზმნის პიროვანი უღვლილება კავკასიურ ენებში
- 3 ე.ბ ა ბ უ ნ ა შ ვ ი ლ ი (თბილისი), ჰუგო შუხარდტი და ქართული ენის ფონეტიკის საკითხები
- 4 ტ.გ უ რ ი ე ვ ი (ვლადიკავკაზი), სუბსტრატი: თეორიისა და პრაქტიკის ზოგი საკითხი
- 5 ა.ჭ ა რ ი ს ი (ნეშვილი), სუბიექტური შეთანხმების საკითხი უდიურში
- 6 ზ.კ უ მ ბ უ რ ი ძ ე (თბილისი), თემის ნიშნების საკითხისათვის სვანურში
- 7 ნ.გ ი შ ე ვ ი (მაიკობი), წინადადების ერგატიული კონსტრუქციის გამოხატვა იბერიულ-კავკასიურ ენებში
- 8 მ.ა ლ ე ქ ს ე ვ ე ვ ი (მოსკოვი), ზმნის კლასის კატეგორიის რეკონსტრუქციისათვის აღმოსავლეთ კავკასიურ ენებში
- 9 ს.პ ა ზ ო ვ ი (ყარაჩაევსკი), ზედსართავი სახელის ზოგი სინტაქსური ფუნქციის შესახებ აბაზურ ენაში
- 10 გ.კ ვ ა რ ა ც ხ ე ლ ი ა , ლ.ჩ ხ ა ი ძ ე (თბილისი), ქართული ენის მანქანური მოდელირება და კომპიუტერული ლინგვისტიკა ენათმეცნიერების ინსტიტუტში (მიმოხილვა)

მ ო გ ო ნ ე ბ ე ბ ი

23 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

პირველი სექცია

თავმჯდომარეები: ი.აბდულაევი, დ.მელიქიშვილი, ა.თიმაევი

- 1 ი.ჩანტლაძე (თბილისი), კვლავ შუასიბილანტური აფრიკატის რეფლექსებისათვის ქართველურ ენებში
- 2 თ.ვაგაპოვა (გროზო), რიცხვითი სახელის ძირის შემცველ სიტყვათა წარმოების მოდელები ჩეჩნურ და ინგუშურ ენებში.
- 3 მ.ფალავა (ბათუმი), შვილ-ფუძის სემანტიკა სამხრულ კილოებში...
- 4 ნ.ოსავა (თბილისი), მარი ბროსე და ქართული ენის აგებულების საკითხები
- 5 ტ.შომახოვა (ნალჩიკი), მიმართების თვისების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელების ქვეკლასის სემანტიკური მოცულობა სხვადასხვა ტიპის ენებში (ფრანგული და ყაბარდოულ-ჩერქეზული ენების მასალაზე)
- 6 ა.მამოშვილი (მაჰაჩყალა), „ვინ“-ის შინაარსის ჩამოყალიბების ქრონოლოგია დალესტნურ-ნახურ ენებში
- 7 ა.ლომთაძე (თბილისი), დეზაფრიკატიზაცია (სპირანტიზაცია) ქართველურ ენებში: $\text{ჩ} > \text{წ}$
- 8 ვ.ტორჩინოვი (ვლადიკავკაზი), ოსური წარმოშობის ქართული გვარები
- 9 გ.ახმედოვი (მაჰაჩყალა), ძახილის წინადადების გამოხატვის საშუალებანი ლეზგიურში
- 10 დ.ტერეხოვა (კიევი), თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტი როგორც რუსულსა და უკრაინულში სომატიზმების ასოციაციურ ველში უნივერსალურისა და ნაციონალურის კვლევის იარაღი
- 11 ც.ბარამიძე (თბილისი), ზმნურ ძირთა აგებულებისათვის თაბასარანულ ენაში
- 12 თ.ბოლქვაძე (თბილისი), სიტყვათა განმარტების პრინციპები სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონში

23 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

მეორე სექცია

თავმჯდომარეები ბ.თალიბოვი, ხ.თაოვი, ე.ოსიძე

- 1 ზ.მ ა ზ ო მ ე დ ბ ე კ ო ვ ა (თბილისი), ლოკატიურ ბრუნვათა
- 2 ფუნქციური თავისებურებანი ხუნძურ-ანდიურ ენებში
- 3 ი.ბ უ რ კ ო ვ ს კ ი (კიევი), ქართველურ და ინდოევროპულ
- 4 ენათა გენეტიკური ნათესაობის საკითხისათვის
- 5 დ.მ ე ლ ი ქ ი შ ვ ი ლ ი (თბილისი), ინვერსია ქართულ ზმნაში
- 6 დიაქრონიული და სინქრონიული ასპექტით
- 7 ჰ.ფ ე ნ რ ი ხ ი (იენა), ნახურ-დაღესტნურ ენათა ოჯახის
- 8 დაყოფისათვის
- 9 ნ.მ ი ქ ე ლ ა ძ ე (ბათუმი), სინონიმის პრობლემისათვის
- 10 ქართულში
- 11 რ.ძ უ გ ა ნ ო ვ ა (ნალჩიკი), ადილურ ენათა ზმნის ზოგი
- 12 მორფონოლოგიური მოდელი
- 1 რ.უ ყ ა ხ ო ვ ა (ნაზრანი), იდრის ბაზორკინის შემოქმედების
- 2 მხატვრული სამყარო
- 3 რ.შ ე რ ო ზ ი ა (თბილისი), სტატიკურ და დინამიკურ ზმნა-
- 4 თა უღვლილების ერთი საკითხი მეგრულში
- 5 რ.ჯ ა ნ ა შ ი ა (თბილისი), უბიხური ლექსიკონის შედგენის
- 6 შესახებ
- 7 ბ.ა თ ა ე ვ ი (მაჰაჩყალა), ხუნძურ-ანდიურ-დიდოურ ენათა
- 8 რეკონსტრუქციისა და შინაგანი კლასიფიკაციის ცდა
- 9 ზ.მ ა ლ ა ე ვ ა (მაჰაჩყალა), კითხვითი კილო ხუნძურ ენაში
- 10 ტ.ს ი ხ ა რ უ ლ ი ძ ე (თბილისი), ენობრივი ერთიანობა რო-
- 11 გორც პოლიტიკური ორიენტაციის ფენომენი

23 ოქტომბერი, 15⁰⁰—19⁰⁰

მესამე სექცია

თავმჯდომარეები: მ.ალექსეევი, მ.ქურდიანი, ტ.გურიევი

- 1 ნ. ჩიჩუა (თბილისი), ტრანსკულტურული კომუნიკაციის თანამედროვე პრობლემები
- 2 რ. ენოხი — ენუქაშვილი (იერუსალიმი), ქართული ენა ისრაელში (წინასწარი მოხსენება)
- 3 ბ. არსამაკოვი (ნაზრანი), მთიანი ინგუშეთის ძველი თურქები
- 4 გ. გოგოლაშვილი (თბილისი), ზმნის დრო — გრამატიკული თუ სემანტიკური კატეგორია ქართულში
- 5 ნ. ჯიდალაევი (მაჰაჩყალა), სიტყვაწარმოების ისტორიისათვის ლაქურში: მიმართებითი ზედსართავი სახელები
- 6 თ. გვანცელაძე (თბილისი), ანბანთა ლათინიზაციის ისტორიისათვის
- 7 გ. ცოცანიძე (თბილისი), კვლავ თანდებულის ადგილის შესახებ ენობრივ ერთეულთა შორის
- 8 მ. ისაევი (მაჰაჩყალა), ეთნოლინგვისტური ფაქტორი საერთო-დაღესტნურ ფრაზეოლოგიურ ფენაში
- 9 ე. ბესოლოვა (ვლადიკავკაზი), ოსური ენის ფონეტიკური იზოგლოსები სტატიკასა და დინამიკაში
- 10 ა. თაოვა, ვ. უნატლოკოვი (ნალჩიკი), ყაბარდოულ-ბალყარული ენობრივი კონტაქტების ზოგი საკითხი
- 11 პ. ცხადაია (თბილისი), ჰაპლოლოგიისათვის მეგრულში
- 12 ქ. დათუკიშვილი (თბილისი), კოორდინატთა სისტემა თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში

24 ოქტომბერი, 10⁰⁰—13⁰⁰

დასკვნითი პლენარული სხდომა

თავმჯდომარეები: ი.ბრაუნი, ი.დეშერიევი, გ.კვარაცხელია

- 1 გ.გიორგაძე (თბილისი), ხათური (პროტოხეთური) ენა და ხათები (პროტოხეთები) (საკითხის შესწავლის თანამედროვე მდგომარეობა)
- 2 ბ.უტიე (პარიზი), ზმნური ვალენტობის ნიშანი წოვა-თუშურში და აბოფონია ინგუშურში
- 3 თ.უთურგაიძე (თბილისი), პირმიმართ და პირმიუმართავ აქტანტთა ურთიერთობისათვის ქართულ ზმნაში
- 4 უ.მეილანოვა (მაჰაჩყალა), დაღესტნურ ენათა დიალექტოლოგიური ლექსიკონები: შედგენის პრინციპები
- 5 ი.ბრაუნი (ვარშავა), დეცესიური რიგის ჰარმონიული თანხმოვნების კომპლექსთა მეორეული ხასიათი ქართველურ ენებში
- 6 ნ.ავდულოვი (დონის როსტოვი), ენა ეროვნებათა შორის ურთიერთობის საშუალებათა სისტემაში
- 7 ჯ.კოკოვი (ნალჩიკი), ზოგი ქართულ-ადიღური შესატყვისობის შესახებ ანთროპონიმიაში
- 8 ბ.თალიბოვი (მაჰაჩყალა), კიდევ ერთხელ ფუძის პრობლემის შესახებ დაღესტნურ ენებში (ლეზგიურ ენათა მასალაზე)

სექციათა მუშაობის ანგარიში

მუშაობის შეჯამება

სიმპოზიუმის დახურვა

October 21, 10⁰⁰-13⁰⁰

Plenary Session

Opening of the Symposium – Acad. A.Tavkhelidze, President of the Georgian Academy of Sciences

Opening Speech – Acad. R.Metreveli, Rector of the Tbilisi State University

Pres.: Th.Gamkrelidze, K.H.Schmidt, G.Topuria

1. G. K v a r a t s k h e l i a (Tbilisi), Towards the relation of language and thinking in Arn.Chikobava's general linguistic theory and modern trends of linguistics (Cognitive linguistics and Pragmatics)
2. G. B u r c h u l a d z e, G. T o p u r i a (Tbilisi), Arn. Chikobava and linguistic Caucasiology
3. H. G a m z a t o v (Makhachkala), Arn.Chikobava and the study of the Daghestanian linguistics
4. M. K u m a k h o v (Moscow), The role of Acad. Arn.Chikobava in training scientific personnel for the people of the Northern Caucasus
5. Sh. N a d i r a s h v i l i (Tbilisi), Arnold Chikobava and psychology of attitude
6. A. M a g o m e t o v (Tbilisi), Arn.Chikobava – an organizer of the regional scientific sessions of linguists-caucasiologists and founder of the linguistic organ of caucasiologists "Annual of Ibero-Caucasian linguistics"
7. I. D e s h e r i e v (Moscow), Theoretical and Ibero-Caucasian linguistics in the scientific works of Acad. Arn. Chikobava
8. L. M i n a s h v i l i (Tbilisi), Georgian literature from the viewpoint of the great scientist
9. A. T i m a e v (Grozny), Arn. Chikobava and Nakh linguistics
10. A. A r a b u l i, V. S h e n g e l i a (Tbilisi), Acad. Arn. Chikobava and Kartvelian linguistics

R e m i n i s c e n c e s

October 21, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section I

Pres.: G.Burchuladze, A.Magometov, M.Sukhishvili

1. O. K a k h a d z e (Tbilisi), On the original system of consonants in the Ibero-Caucasian languages
2. R. A k h r i e v a (Nazran), The national-cultural semantics of Ingushian vocabulary and phraseology
3. I. K i k n a d z e (Tbilisi), Towards the dynamics of flexional model of the noun in Georgian
4. K. L e r n e r (Jerusalem), Towards one Hebrew/Greek source of Georgian chronicle
5. G. B e d o s h v i l i (Tbilisi), Some problems of Georgian and Caucasian (Vainakh-Ossetian) onomastics
6. Kh. K h a n m a g o m e d o v (Makhachkala), Daghestanian-Georgian onomastic contacts
7. I. K n i a z e v (Novgorod), Reflexive as means of expressing reciprocity: typology and limits of spread
8. O. M i k i a s h v i l i (Sukhumi), Peculiarities of the vocabulary of the different fields of knowledge of Georgian residents of Sochi
9. I. B a l o v a (Nalchik), The construction of a simple sentence in the Kabardian-Circassian language
10. U. S a k h l t k h u t s i s h v i l i (Tbilisi), Towards the history and etymology of *Zemeli*
11. O. M e m i s h i s h i (Batumi), From the vocabulary of the Kartvelian languages
12. N. M a g o m e d o v (Makhachkala), Types of word-formative connectives of the derived lexico-semantic variants of polysemous nouns with their derivatives in the Lezgian language

October 21, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section II

Pres.: A.Arabuli, U.Meilanova, S.Pazov

1. R. G o r d e z i a n i (Tbilisi), Some problems of the interpretation of the legend "The Argonauts"
2. E. O s i d z e (Tbilisi), Towards the laringal consonants in the mountain Ibero-Caucasian languages and in Kartvelian
3. M. C h i r a k a d z e (Tbilisi), Towards the origin of the word *cixe* 'foretrees'
4. W. S c h u l z e (München), The diachrony of demonstrative pronouns in the East Caucasian languages
5. T. P u t k a r a d z e (Kutaisi), Towards the reflexes of the Common Kartvelian *a* in the Kartvelian languages
6. S. T e m i r b u l a t o v a (Makhachkala), On the stems of the reflexive pronouns in the Haidak dialect of the Dargwa language
7. S. P a t i e v (Nazran), Briefly on stress in Ingush
8. B. B i z h o e v (Nalchik), Some peculiarities of the language of Kabardian-Circassian of the Middle East in Turkey
9. M. T a b i d z e (Tbilisi), Language contacts and linguistic planning
10. M. G u s e i n o v a (Makhachkala), Categorical peculiarities of attributivity and position of the attribute in the Tsudakhar dialect of the Dargwa language
11. L. A l i e v a (Makhachkala), On the quality and structural dynamics of formants of plurality in Lezgian (on the materials of Rutulian, Tsakhur, Tabassaran and Agul languages)
12. R. A b a s h i a (Tbilisi), The relations of Ibero-Caucasian languages and "Kartlis Tskhovrcba"

October 21, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section III

Pres.: N. Gishev, O.Kakhadze, T.Vagapova

1. A. Chincharuli (Tbilisi), Towards the etymology of the word *guda* 'wineskin'
2. I. Abdullaev (Makhachkala), Urgent problems of the Daghestanian theoretic lexicography
3. L. Abuladze (Tbilisi), Lexematic theory and research of lexical fields
4. Kh. Taov (Nalchik), Some problems of the historical phonetics of the Adyghe languages
5. D. Chkhubianishvili (Tbilisi), Some aspects of the study of the Fereidanian dialect
6. I. Efendiev (Makhachkala), On the place of Iranizms in the Lezgian language
7. A. Malovichko (Kiev), The Etruscan language and the Caucasus
8. M. Magomedov (Makhachkala), On the word-order in the Avar language
9. L. Shalvashvili (Telavi), Towards the relation of personal and demonstrative pronouns
10. I. Iaraliev (Derbent), Decoding of Caucaso-Albanian script on the basis of the Lezgian language
11. M. Ovkhadov (Grozny), Socio-linguistic characterization of the Chechen population.
12. A. Marchenko (Rostov-on-Don), Linguistic mechanisms of the continuity of national culture

October 22, 10⁰⁰-13⁰⁰

Plenary Session

Pres.: H.Gamzatov, R.Gordeziani, K.Vamling

1. K. L o m t a t i d z e (Tbilisi), On some Caucasian names of the *Elbrus* in the written sources
2. M. M a c h a v a r i a n i, B. S h a v k h e l i s h v i l i (Tbilisi), Arn.Chikobava and modernity (the problems of ergative construction according to the Bats (Tsova-Tushian) language)
3. O. L o r t k i p a n i d z e (Tbilisi), Problems of the ethnocultural history of Colchians
4. N. K u t e l i a (Tbilisi), Arn.Chikobava on the Laz and the place of the Laz language in the Kartvelian world
5. T. G v i n a d z e (Tbilisi), Arn.Chikobava and the language of the Georgian press
6. K. V a m l i n g, R. C h a n t u r i a (Lund), Towards the frequency of basic verbs in Megrelian
7. I. A s a t i a n i (Tbilisi), Chan verbal stem (root, suffix...)
8. H. F ä h n r i c h (Jena), Arnold Tschikobawa und die etimologische Erforschung der Kartwelsprachen
9. N. S u l e i m a n o v (Makhachkala), Arn. Chikobava and the development of the stem theory in the Caucasian languages
10. Sh. G a b e s k i r i a (Tbilisi), Acad. Arn. Chikobava and problems of relationship of the Kartvelian languages with Hittite (Nessitic) and Hatti (Proto-Hittite) languages.

R e m i n i s c e n c e s

October 22, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section I

Pres.: **Z.Chumburidze, K.Lerner, A.Magomedov**

1. **G. R a m i s h v i l i** (Tbilisi), Towards the linguistic nature of polysemy
2. **A. G j u i l m a g o m e d o v** (Makhachkala), On word-forms without the main vocabulary forms
3. **E. G i u n a s h v i l i** (Tbilisi), Towards the problem of ergativity in the Eastern Middle-Iranian languages
4. **T.K u a s h e v a** (Nalchik), Phonic processes in the series of consonants in the Kabardian-Circassian languages
5. **M. K u r d i a n i** (Tbilisi), The genesis of the graphical structure of the Albanian capital letters and the typology of its alphabetic order
6. **M. M a g o m e d k h a n o v** (Makhachkala), Some questions of the phraseology of the Avar language on the data of Karakh dialect
7. **S. D e n i s o v a** (Berdyansk), Lexico-semantic continuums in the intratypologic aspects
8. **S. T e r e k h o v a** (Kiev), Structure of the lexico-semantic field of spatial deixis (on the material of the Ukrainian, Russian and English languages)
9. **V. K i k i l a s h v i l i** (Tbilisi), Structure of the cardinal numerals in the languages of the Lezgian group
10. **R. F i d a r o v a** (Vladikavkaz), Language as a universal code of spirituality
11. **D. B u i d z e** (Zugdidi), Towards the truncation of nouns in Lower Imeretian
12. **M. K a m a d a d z e** (Batumi), Towards the formation of surnames in Acharia

October 22, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section II

Pres.: N.Babunashvili, T.Gvantseladze, J.Kokov

1. J. V a t e i s h v i l i (Moscow), On the history of Georgian-Dutch relations of the last quarter of the 17th century
2. L. N a s h (Paris), The internal ergative subject hypothesis
3. E. L o m t a d z e (Tbilisi), Frequentative category of a verb in Bezhit (Bezhit-Khunzib) language
4. M. A p a z h e v (Nalchik), The typology of vocabulary and readers' requests for them from the viewpoint of their relation to lexicographic parametrization of language
5. Sh. A p r i d o n i d z e (Tbilisi), Problems of morphosyntax of intransitive verbs forming the ergative and pseudo-ergative constructions
6. A. V a g a p o v (Grozny), Some Kartvelian and Nakh lexical communities
7. E. N i k o l a i s h v i l i (Tbilisi), Phraseologisms in Imer-kheuli (to the correlation with the Gurian and Acharian dialects)
8. S. S h i k h a l i e v a (Makhachkala), On the polyformative peculiarities of -r- in the verbal system of the Daghestanian languages
9. M. S u k h i s h v i l i (Tbilisi), Regressive-dissimilative voi-cing in Common Kartvelian data
10. F. G a n i e v a (Makhachkala), Plural in the Khinalugh language
11. S. J a m i r z a e v (Grozny), Towards the history of the Chechen script and Gargaroy of Caucasian Albania
12. N. A r d o t e l i (Tbilisi), Correspondences of pharyngealized consonants in the Avar-Andi-Dido languages

October 22, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section III

Pres.: Sh.Apridonidze, I.Burkovski, G.Ibragimov

1. N. S t u r u a (Tbilisi), Correlation of the causative , transitiveness and word-order in Basque
2. K. C h r e l a s h v i l i (Tbilisi), From the affinities of Georgian-Nakh vocabulary
3. M. J o b (Marburg), On the study of semantic changes in Pre-historic Kartvelian
4. E. S h e i k h o v (Makhachkala), Verbal agreement in the Lezgian language
5. A. K h a l i d o v (Grozny), Towards the problem of the principal members of sentence in Chechen
6. G. I b r a g i m o v (Makhachkala), On the problem of the new written languages of Daghestan (status and prospects)
7. A. K a m b a c h o k o v (Nalchik), The structure of compound attributive word-combinations with non-homogeneous attributes in Adyghe languages
8. I. K a r a z h a e v (Vladikavkaz), Caucasian strata in Ossetian phonology
9. V. K h r a k o v s k i (Saint-Petersburg), Theoretical views of Acad. Arn.Chikobava (study in the context of time)
10. M. K u r d i a n i , V. S h e n g e l i a (Tbilisi), Towards the homogeneous phonetic processes in the Ibero-Caucasian languages. I. Formation of labial consonants from the labial complexes
11. N. M a c h a v a r i a n i (Tbilisi), Towards the relation of Abkhazian *alalara* and Georgian *lalavs*
12. T. Z h g h e n t i (Tbilisi) Towards the explanation of the term *locutio* in Dante's treatise dedicated to language

October 23, 10⁰⁰-13⁰⁰

Plenary Session

Pres.: M.Kumakhov, B.Outtier, V.Shengelia

1. K. Tsereteli (Tbilisi), Terms of denoting *Georgian* in Hebrew
2. K. H. Schmidt (Bonn), Personal conjugation of a verb in the Caucasian languages.
3. E. Babunashvili (Tbilisi), H.Schuchardt and the problems of the Georgian phonetics
4. T. Guriev (Vladikavkaz), Substratum: some problems of theory and practice
5. A. Harris (Nashville), The position of subject agreement in Udi
6. Z. Chumburidze (Tbilisi), Towards the problem of marks of theme in Svan
7. N. Gishev (Maikop), Expression of the ergative construction in Ibero-Caucasian languages
8. M. Alekseev (Moscow), Towards the reconstruction of the East Caucasian verbal category of class
9. S. Pazov (Karachaevsk), On some syntactic functions of an adjective in the Abaza language
10. G. Kvaratskhelia, L. Chkhaidze (Tbilisi), Machinery modeling of the Georgian language and computeral linguistics in the Institute of Linguistics (Review)

Reminiscences

October 23, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section I

Pres.: L.Abdulaev, D.Melikishvili, A.Timaev

1. I. Chantladze (Tbilisi), Again about the reflexives of middle-sibilant affricate in the Kartvelian language
2. T. Vagapova (Grozny), Models of word formation with numeral root in the Chechen and Ingush languages
3. M. Paghava (Batumi), Semantics of the stem *švil-* in the Southern dialects
4. N. Iosava (Tbilisi), Marie Brosset and problems of the Georgian language
5. T. Shomakhova (Nalchik), Semantic scope of the subclass of adjectives denoting the feature of relation in different-type languages (on the material of French and Kabardian-Circassian languages)
6. A. Magomedov (Makhachkala), Chronologization of the formation of the content *who?* in the Daghestanian-Nakh languages
7. A. Lomtadze (Tbilisi), Deaffricatization in the Kartvelian languages: $\check{z} > \check{z}$
8. V. Torchinov (Vladikavkaz), Georgian surnames of the Ossetian origin
9. G. Akhmedov (Makhachkala), Means of expression of the exclamatory sentence in the Lezgian language
10. D. Terekhova (Kiev), Free associative experiment as a means of studying the universal and national in the associative field of somatisms in the Russian and Ukrainian languages
11. Ts. Baramidze (Tbilisi), Towards the structure of verbal roots in the Tabassaranian language
12. T. Bolkvadze (Tbilisi), Principles of explaining of words in Sulhan-Saba Orbeliani's Dictionary

October 23, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section II

Pres.: E.Osidze, B.Talibov, Kh.Taov

1. Z. Magomedbekova (Tbilisi), Functional peculiarities of locative cases in the Avar-Andi languages
2. I. Burkovski (Kiev), Towards the genetic affinity of the Kartvelian and Indo-European languages
3. D. Melikishvili (Tbilisi), Inversion in the Georgian verb: diachronic and synchronic aspect
4. H. Fährnrich (Jena), Zur Gliederung der nachisch-daghestanischen Sprachfamilie
5. N. Mikeladze (Batumi), Towards the synonyms in Georgian
6. R. Dzuganova (Nalchik), Some morphonological models of a verb in the Adyghe languages
7. R. Uzhakhova (Nazran), The artistic world of Idris Bazorkin's works
8. R. Sherozia (Tbilisi), One problem of conjugation of static and dynamic verbs in Megrelian
9. R. Janashia (Tbilisi), On the compilation of an Ubykh Dictionary
10. B. Ataev (Makhachkala), From the experience of reconstruction and inner classification of the Avar-Andi-Dido languages
11. Z. Mallueva (Makhachkala), Interrogative mood in the Avar language
12. T. Sikharulidze (Tbilisi), Linguistic unity as a phenomenon of political orientation

October 23, 15⁰⁰-19⁰⁰

Section III

Pres.: M. Alekseev, T. Guriev, M. Kurdiani

1. N. Chichua (Tbilisi), Modern problems of transcultural communication
2. R. Enokh-Enukashvili (Jerusalem), Georgian in Israel
3. B. Arsamakov (Nazran), Old Turks of mountainous Ingushetia
4. G. Gogolashvili (Tbilisi), Tense of a verb — grammatical or semantic category in Georgian
5. N. Jidalaev (Makhachkala), Towards the history of word-formation in the Lak language: relative adjective
6. T. Gvantseladze (Tbilisi), Towards the history of Latinization of alphabets
7. G. Tsotsanidze (Tbilisi), Again on the place of preposition among linguistic units
8. M. Isaev (Makhachkala), Ethnolinguistic factor in the Common Daghestanian phraseologic layer
9. E. Besolova (Vladikavkaz), Phonetic isoglossae in the Ossetian language in statics and dynamics
10. A. Taova, V. Unatlov (Nalchik), Some problems of Kabardian-Balkar linguistic contacts
11. P. Tskhadia (Tbilisi), On haplology in Megrelian
12. K. Datukishvili (Tbilisi), System of coordinates in modern Georgian literary language

October 24, 10⁰⁰-13⁰⁰

Closing Plenary Session

Pres.: L Braun, L Desheriev, G. Kvaratskhelia

1. **G. G i o r g a d z e** (Tbilisi), The Hatti (Proto-Hittite) language and the Hattis(Proto-Hittites) (modern state of the study of the problem)
2. **B. O u t t i e r** (Paris), Mark of verbal valency in Tsova-Tushian and apophony in Ingush
3. **T. U t u r g a i d z e** (Tbilisi), Towards the relationship of marked and unmarked actants in the Georgian verb
4. **U. M e i l a n o v a** (Makhachkala), Dialectological dictionaries of the Daghestanian languages: principles of their compilation
5. **I. B r a u n** (Warsaw), The secondary character of the decessive types of the harmonic consonantal complexes in the Kartvelian languages
6. **N. A v d u l o v** (Rostov-on-Don), Language in the system of means of inter-ethnic intercourse
7. **J. K o k o v** (Nalchik), On some Georgian-Adyghe correspondences in anthroponymy
8. **B. T a l i b o v** (Makhachkala), Again on the problem of the verb stem in the Daghestanian languages (as exemplified by the Lezgian languages)

Account of the Section work

Summing up of the work of the Symposium

Closing of the Symposium

21 октября, 10⁰⁰—13⁰⁰

Пленарное заседание

Открытие Симпозиума — Президент АН Грузии, акад.
А. Н. Тавхелидзе

Вступительное слово — Ректор Тбилисского государственного
университета акад. Р. В. Метревели

Председатели: Т. В. Гамкрелидзе, Г. В. Топурия, К. Х. Шмидт

1. Г. Кварацхелиа (Тбилиси), О взаимоотношении языка и мышления в общелингвистической теории Арн. Чикобава и современные направления языкознания (когнитивная лингвистика и прагматика)
2. Г. Бурчуладзе, Г. Топурия (Тбилиси), Арнольд Чикобава и лингвистическое кавказоведение
3. Г. Г. Гамзатов (Махачкала), А. С. Чикобава и дагестановедение
4. М. А. Кумаров (Москва), Роль академика А. С. Чикобава в подготовке научных кадров для народов Северного Кавказа
5. Ш. Надирашвили (Тбилиси), Арнольд Чикобава и психология установки
6. А. А. Магомедов (Тбилиси), Арнольд Чикобава — организатор Региональных научных сессий лингвистов-кавказоведов и основатель лингвистического органа кавказоведов "Ежегодник иберийско-кавказского языкознания"
7. Ю. Д. Дешериев (Москва), Общее и иберийско-кавказское языкознание в научной деятельности акад. А. С. Чикобава (Несколько слов из воспоминаний)
8. Л. Минашвили (Тбилиси), Грузинская литература в суждениях великого лингвиста
9. А. Д. Тимаев (Грозный), Арнольд Чикобава и нахское языкознание
10. А. Арабули, В. Шенгелиа (Тбилиси), Академик Арнольд Чикобава и картвельское языкознание

21 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Первая секция

Председатели: Г. Т. Бурчуладзе, А. А. Магомедов, М. С. Сухишвили

1. От. Кахадзе (Тбилиси), Об исходной консонантной системе в иберийско-кавказских языках
2. Р. И. Ахриева (Назрань), Национально-культурная семантика ингушской лексики и фразеологии
3. И. Кикнадзе (Тбилиси), К динамике флективной модели имени существительного в грузинском
4. К. Лернер (Иерусалим), Об одном еврейском/греческом источнике грузинской летописи
5. Г. Бедошвили (Тбилиси), Некоторые вопросы грузинской и кавказской (вайнахско-осетинской) ономастики
6. Х. А. Ханмагомедов (Махачкала), Дагестано-грузинские ономастические контакты
7. Ю. П. Князев (Новгород), Рефлексив, как способ выражения взаимности: типология и границы распространения
8. О. Микишвили (Сухуми), Особенности отраслевой лексики в речи сочинских грузин
9. И. М. Балова (Нальчик), Конструкция простого предложения кабардино-черкесского языка и логико-синтаксические типы семантики в паремиях
10. У. Сахлтуцишвили (Тбилиси), К этимологии топонима "Земель"
11. О. Мемишиши (Батуми), Из лексики картвельских языков
12. Н. Г. Магомедов (Махачкала), Типы словообразовательных связей производных лексико-семантических вариантов многозначных существительных с их производящими в лезгинском языке (на материале многозначных существительных со значением "лицо")

21 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Вторая секция

Председатели: А. И. Арабули, У. А. Мейланова, С. У. Пазов

1. Р. Гордзениани (Тбилиси), Некоторые вопросы интерпретации сказания об аргонавтах
2. Е. Осидзе (Тбилиси), К ларингальному ряду согласных в горских иберийско-кавказских и картвельских языках
3. М. Чиракадзе (Тбилиси), К этимологии слова *сихе* ("крепость")
4. В. Шульце (Мюнхен) Диахрония указательных местоимений в восточно-кавказских языках
5. Т. Путкарадзе (Кутаиси), К рефлексам общекартвельского *а* в картвельских языках
6. С. М. Темирбулатова (Махачкала), Об основах возвратных местоимений хайдакского диалекта даргинского языка
7. С. У. Патиев (Назрань), Несколько слов об ударении в ингушском языке
8. Б. Ч. Бижоев (Нальчик), Некоторые особенности языка кабардино-черкесской диаспоры на Ближнем Востоке и в Турции
9. М. Табидзе (Тбилиси), Языковые контакты и языковое планирование
10. М. М. Гусейнова (Махачкала), Категориальные свойства атрибутивности и позиции атрибута в цудахарском диалекте даргинского языка
11. Л. А. Алиева (Махачкала), О количестве и структурной динамике формантов множественности в лезгинских языках (на материале рутульского, цахурского, табасаранского и агульского языков)
12. Р. Абашиа (Тбилиси), Родство иберийско-кавказских языков и "Картлис цховреба" ("Житие Грузии")

21 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Третья секция

Председатели: Н. Т. Гишев, Т. М. Вагапова, О. И. Кахадзе

1. А. Ч и н ч а р а у л и (Тбилиси), К этимологии слова guda ("мешок")
2. И. Х. А б д у л л а е в. (Махачкала), Актуальные проблемы дагестанской теоретической лексикографии
3. Л. А б у л а д з е (Тбилиси), Лексематическая теория и исследование лексических полей
4. Х. Т. Т а о в (Нальчик), Некоторые вопросы исторической фонетики адыгских языков
5. Д. Ч х у б и а н и ш в и л и (Тбилиси), Некоторые аспекты изучения ферейданского диалекта
6. И. И. Э ф е н д и е в (Махачкала), О месте иранизмов в лезгинском языке
7. А. В. М а л о в и ч к о (Киев), Этруссский язык и Кавказ
8. М. И. М а г о м е д о в (Махачкала), О порядке слов в аварском языке
9. Л. Ш а л в а ш в и л и (Телави), К взаимоотношению личных и указательных местоимений
10. Я. А. Я р а л и е в (Дербент), Дешифровка кавказско-албанской письменности на основе лезгинского языка
11. М. Р. О в х а д о в (Грозный), Социально-лингвистическая характеристика чеченского населения
12. А. П. М а р ч е н к о (Ростов-на-Дону), Лингвистические механизмы преемственности национальной культуры

22 октября, 10⁰⁰—13⁰⁰

П л е н а р н о е з а с е д а н и е .

Председатели: Г.Г. Гамзатов, Р. Б. Гордезиани, К. Вамлинг

1. К. Л о м т а т и д з е (Тбилиси), О некоторых кавказских названиях
Э л ь б р у с а в письменных источниках
2. М. М а ч а в а р и а н и , Б. Ш а в х е л и ш в и л и (Тбилиси),
Арн. Чикобава и современность (Проблема эргативной конструкции
в бацбийском (цова-тушинском) языке)
3. О. Л о р д к и п а н и д з е (Тбилиси), Вопросы этнокультурной
истории колхов
4. Н. К у т е л и я (Тбилиси), Арн. Чикобава о месте лазов и лазского
языка в картвельском мироздании
5. Т. Г в и н а д з е (Тбилиси), Арнольд Чикобава и язык грузинской
прессы
6. К. В а м л и н г , Р. Ч а н т у р и а (Лунд), К частотности основных
глаголов в мегрельском
7. И. А с а т и а н и (Тбилиси), Глагольная основа в чанском диалекте
(корень, суффикс...)
8. Х. Ф е е н р и х (Иена), Арнольд Чикобава и этимологическое ис-
следование картвельских языков
9. Н. Д. С у л е й м а н о в (Махачкала), А. С. Чикобава и развитие
теории основы в кавказских языках
10. Ш. Г а б е с к и р и а (Тбилиси), Акад. Арн. Чикобава и вопросы
взаимоотношения картвельских языков с хетским (неситским) и
хатским (протохетским) языками

В о с п о м и н а н и я

22 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Первая секция

Председатели: К. Б. Лернер, А. Г. Магомедов, З. Г. Чумбуридзе

1. Г. Р а м и ш в и л и (Тбилиси), О лингвистической сущности полисемии
2. А. Г. Г ю л ь м а г о м е д о в (Махачкала), О словоформам без основной словарной формы
3. Э. Г и у н а ш в и л и (Тбилиси), К вопросу эргативности в западных средне-иранских языках
4. Т. Х. К у а ш е в а (Нальчик), Звуковые процессы в области согласных в кабардино-черкесском языке
5. М. К у р д и а н и (Тбилиси), Генезис графической структуры албанского капитального письма и типология его алфавитного ряда
6. М. М. М а г о м е д х а н о в (Махачкала), Некоторые вопросы фразеологии аварского языка (на материале карахского диалекта)
7. С. П. Д е н и с о в а (Бердянск), Лексико-семантические континуумы в интратипологическом аспекте
8. С. И. Т е р е х о в а (Киев), Структура лексико-семантического поля пространственного дейксиса (на материале украинского, русского и английского языков)
9. В. К и к и л а ш в и л и (Тбилиси), Структура количественных числительных в лезгинской группе языков
10. Р. Я. Ф и д а р о в а (Владикавказ), Язык как универсальный код духовности
11. Д. Б у и д з е (Зугдиди), Об усечении имен в нижне-имерском говоре
12. М. К а м а д а д з е (Батуми), Об образовании фамилий и имен распространенных в Абхазии

22 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Вторая секция

Председатели: Н. А. Бабунашвили, Т. И. Гванцеладзе, Дж. Н. Коков

1. Дж. В а т е й ш в и л и (Москва), Из истории грузино-голландских отношений в последней четверти XVII века: Николаас Витсен, Арчил II и Царевич Александр
2. Л. Н е ш (Париж), Гипотеза внутреннего эргативного субъекта
3. Э. Л о м т а д з е (Тбилиси), Глагольная категория многократности в бежитском (бежитско-гунзибском) языке
4. М. А. А п а ж е в (Нальчик), Типология словарей и читательских запросов к ним в их отношении к лексикографической параметризации языка
5. Ш. А п р и д о н и д з е (Тбилиси), Вопросы морфосинтаксиса переходных глаголов, образующих эргативную и псевдоэргативную конструкции
6. А. Д. В а г а п о в (Грозный), Некоторые картвело-нахские лексические общности
7. Е. Н и к о л а и ш в и л и (Тбилиси), Фразеологизмы в имерхевском говоре (в сопоставлении с гурийским и аджарским диалектами)
8. С. Х. Ш и х а л и е в а (Махачкала), О полиформантных свойствах -р- в глагольной системе дагестанских языков
9. М. С у х и ш в и л и (Тбилиси), Регрессивно-диссимиляционное озвончение в общекартвельском
10. Ф. А. Г а н и е в а (Махачкала), Множественное число в хиналутском языке
11. С. М. Д ж а м и р з а е в (Грозный), К истории чеченской письменности и гаргареи Кавказской Албании
12. Н. А р д о т е л и (Тбилиси), Соответствия фарингализованных согласных в аварско-андийско-дидойских языках

22 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Третья секция

Председатели: Ш. Т. Апридошидзе, И. И. Бурковский, Г. Х. Ибрагимов

1. Н. Стурца (Тбилиси), Корреляция каузатива, переходности и порядка слов в баскском
2. К. Чрелашвили (Тбилиси), О грузино-нахских лексических совпадениях
3. М. Джоб (Марбург), К изучению семантических изменений в преисторическом картвельском
4. Э. М. Шейхов (Махачкала), Глагольное согласование в лезгинском языке
5. А. И. Халидов (Грозный), К проблеме главных членов предложения в чеченском
6. Г. Х. Ибрагимов (Махачкала), К вопросу новописьменных языков Дагестана (состояние и перспективы)
7. А. М. Камбачоков (Нальчик), Строение адыгского сложного атрибутивного словосочетания с неоднородными определениями
8. Ю. Д. Каражаев (Владикавказ), Кавказский слой в осетинской фонологии
9. В. С. Храковский (Санкт-Петербург), Теоретические взгляды академика А. С. Чикобава (учение в контексте времени)
10. М. Курдиани, В. Шенгелиа (Тбилиси), Об однородных фонетических процессах в иберийско-кавказских языках. I. Образование губных согласных от лабиальных комплексов
11. Н. Мачавариани (Тбилиси), К взаимоотношению абхазского *alalaga* и грузинского *lalavs*
12. Т. Жгенти (Тбилиси), К пониманию термина *locutio* в Трактате Данте, посвященном языку

23 октября, 10⁰⁰—13⁰⁰

П л е н а р н о е з а с е д а н и е

Председатели: М. А. Кумахов, В. Г. Шенгелиа, Б. Утье

1. К. Ц е р е т е л и (Тбилиси), Термины, обозначающие "грузин" в еврейском
2. К. Х. Ш м и д т (Бонн), Личное спряжение глагола в кавказских языках
3. Э. Б а б у н а ш и в л и (Тбилиси), Гуго Шухардт и вопросы грузинской фонетики
4. Т. А. Г у р и е в (Владикавказ), Субстрат: некоторые вопросы теории и практики
5. А. К. Х а р р и с (Нэшвилл), Место субъектного согласования в удинском
6. З. Ч у м б у р и д з е (Тбилиси), К вопросу тематических окончаний в сванском
7. Н. Т. Г и ш е в (Майкоп), Выражение эргативного строя предложений в иберийско-кавказских языках
8. М. Е. А л е к с е е в (Москва), К реконструкции восточно-кавказской глагольной категории класса
9. С. У. П а з о в (Карачаевск), О некоторых синтаксических функциях прилагательного в абазинском языке
10. Г. К в а р а ц х е л и а , Л. Ч х а и д з е (Тбилиси), Обзор работ Института языкознания по машинному моделированию грузинского языка и компьютерной лингвистике

В о с п о м и н а н и я

23 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Первая секция

Председатели: И. Х. Абдуллаев, Д. Д. Меликишвили, А. Д. Тимаев

1. И. Чантладзе (Тбилиси), Вновь о рефлексах средне-сибилянтного аффриката в картвельских языках
2. Т. М. Вагапова (Грозный), Модели образования слов с корнями числительных в чеченском и ингушском языках
3. М. Пагава (Батуми), Семантика основы *švil-* в южных диалектах грузинского языка
4. Н. Иосава (Тбилиси), Мари Броссе и вопросы строения грузинского языка
5. Т. Т. Шомахова (Нальчик), Семантический объем подкласса имен прилагательных, обозначающих признак отношения в языках различных типов (на материале французского и кабардино-черкесского языков)
6. А. Г. Магомедов (Махачкала), Хронологизация становления содержания кто? дагестанско-нахских языков
7. А. Ломтадзе (Тбилиси), Дезаффрикатизация (спирантизация) $\text{ʃ} > \text{ʒ}$ в картвельских языках
8. В. А. Торчиннов (Владикавказ), Грузинские фамилии осетинского происхождения
9. Г. И. Ахмедов (Махачкала), Средства выражения восклицательных предложений в лезгинском языке
10. Д. И. Терехова (Киев), Свободный ассоциативный эксперимент как инструмент исследования универсального и национального в ассоциативном поле соматизмов в русском и украинском языках
11. Ц. Барамидзе (Тбилиси), К строению глагольных корней в табасаранском языке
12. Т. Болквадзе (Тбилиси), Принципы толкования слов в словаре С.-С. Орбелиани

23 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Вторая секция

Председатели: Е. А. Осидзе, Б. Б. Талибов, Х. Т. Таов

1. З. М. Магомедбекова (Тбилиси), Функциональные особенности локативных падежей в аварско-андийских языках
2. И. Бурковский (Киев), К вопросу о генетическом родстве картвельских и индоевропейских языков
3. Д. Меликишвили (Тбилиси), Инверсия в грузинском глаголе с точки зрения диахронии и синхронии
4. Х. Феенрих (Иена), К членению нахско-дагестанской семьи языков
5. Н. Микеладзе (Батуми), К проблеме синонимии в грузинском
6. Р. Х. Дзуганова (Нальчик), Некоторые морфонологические модели глагола адыгских языков
7. Р. К. Ужахова (Назрань), Художественный мир творчества Идриса Базоркина
8. Р. Шерозиа (Тбилиси), Об одном вопросе спряжения статических и динамических глаголов в мегрельском
9. Р. Джанашиа (Тбилиси), О составлении словаря убыхского языка
10. Б. М. Атаев (Махачкала), Из опыта реконструкции и внутренней классификации аваро-андо-цезских языков
11. З. М. Маллаева (Махачкала), Вопросительное наклонение в аварском языке
12. Т. Сихарулидзе (Тбилиси), Языковое единство, как феномен политической ориентации

23 октября, 15⁰⁰—19⁰⁰

Третья секция

Председатели: М. Е. Алексеев, Т. А. Гуриев, М. Е. Курдиани

1. Н. Ч и ч у а (Тбилиси), Современные проблемы транскультурной коммуникации
2. Р. Э н о х — Э н у к а ш в и л и (Иерусалим), Грузинский язык в Израиле (предварительный доклад)
3. Б. И. А р с а м а к о в (Назрань), Древние тюрки в Горной Ингушетии
4. Г. Г о г о л а ш в и л и (Тбилиси), Время глагола — грамматическая или семантическая категория в грузинском
5. Н. С. Д ж и д а л а е в (Махачкала), К истории словообразования в лакском языке: относительные прилагательные
6. Т. Г в а н ц е л а д з е (Тбилиси), К истории латинизации алфавитов
7. Г. Ц о ц а н и д з е (Тбилиси), Вновь о месте послелога среди языковых единиц
8. М. А. И с а е в (Махачкала), Этнолингвистический фактор в обшдагестанском фразеологическом пласте
9. Е. Б. Б е с о л о в а (Владикавказ), Фонетические изоглоссы осетинского языка в статике и динамике
10. А. Х. Т а о в а , В. Х. У н а т л о к о в (Нальчик), Некоторые вопросы кабардино-балкарских языковых контактов
11. П. Ц х а д а н а (Тбилиси), О гаплоглоии в мегрельском
12. К. Д а т у к и ш в и л и (Тбилиси), Система координат в современном грузинском литературном языке

24 октября, 10⁰⁰—13⁰⁰

З а к л ю ч и т е л ь н о е п л е н а р н о е з а с е д а н и е

Председатели: Я. Браун, Ю. Д. Дешериев, Г. Ш. Кварацхелиа

1. Г. Г и о р г а д з е (Тбилиси), Хатский (протохетский) язык и хаты (протохеты) (Современное состояние изучения вопроса)
2. Б. У т и з (Париж), Знак глагольной валентности в цова-тушинском и апофония в ингушском
3. Т. У т у р г а и д з е (Тбилиси), К взаимоотношению личных и не-личных актантов в глаголе грузинского языка
4. У. А. М е й л а н о в а (Махачкала), Диалектологические словари дагестанских языков: принципы разработки
5. Я. Б р а у н (Варшава), Вторичный характер гармонических консонантных комплексов дещессивного ряда в картвельских языках
6. Н. С. А в д у л о в (Ростов-на-Дону), Язык в системе средств межнациональных общений
7. Дж. Н. К о к о в (Нальчик), О некоторых грузино-адыгских соответствиях в антропонимии
8. Б. Б. Т а л и б о в (Махачкала), Еще раз о проблеме основы глагола в дагестанских языках (на материале лезгинских языков)

О т ч е т р а б о т ы п о с е к ц и я м

И т о г и р а б о т ы

З а к р ы т и е С и м п о з и у м а

ა რ ნ ო ლ დ ზ ი ქ ო ბ ა ვ ა
ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ძირითადი თარიღები

დაიბადა 1898 წლის 26 მარტს სენაკის მაზრის სოფელ საჩიქობაოში.

1907-1909 წლებში სწავლობდა ძველი სენაკის ორკლასიან სასწავლებელში, 1911-1917 წლებში — ქუთაისის ქართულ გიმნაზიაში.

1918 წელს შევიდა ახლად დაარსებულ თბილისის უნივერსიტეტის სიბრძნისმეტყველების ფაკულტეტზე, რომლის საენათმეცნიერო განყოფილება წარჩინებით დაამთავრა 1922 წელს; იმავე წელს დატოვებულ იქნა „პროფესორობისათვის მოსამზადებლად“.

1923 წელს გამოაქვეყნა პირველი სამეცნიერო ნაშრომი „ვინის რეფლექსები ფერეიდნულში“.

1926 წელს იწყებს უნივერსიტეტში დამოუკიდებელი კურსების კითხვა.

იყო 1923 წელს დაარსებული ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების მდივანი, ხოლო 1932-1936 წლებში — სახელმწიფო სატერმინოლოგიო კომისიის სწავლული მდივანი.

1929 წელს პირველმა თბილისის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულთაგან დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თემაზე „მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში“; 1933 წელს დამტკიცებულ იქნა უნივერსიტეტის პროფესორად.

არნ. ზიქობავას ხელმძღვანელობით 1933 წელს დაარსდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კავკასიურ ენათა კათედრა და ფილოლოგიის ფაკულტეტის კავკასიურ ენათა განყოფილება; 1960 წლამდე იყო ამ კათედრის გამგე, შემდეგ, გარდაცვალებამდე, — კათედრის პროფესორი.

1936 წელს ჩამოაყალიბა და თითქმის 50 წლის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილებას ენიმკი-ში.

1933 წელს იყო ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენის კათედრის გამგე, 1936-1937 წლებში — გორის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენისა და ენათმეცნიერების კათედრის გამგე.

1941 წელს არჩეულ და დამტკიცებულ იქნა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრთა პირველ შემადგენლობაში; 1950-1963 წლებში იყო აკადემიის პრეზიდიუმის წევრი.

1945-1964 წლებში „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის“ კომისიის თავმჯდომარე და ლექსიკონის მთავარი რედაქტორია.

1950-1952 წლებში იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორი.

1950 წელს გაზეთ „პრადაში“ არნ. ჩიქობავას წერილით დაიწყო თავისუფალი საენათმეცნიერო დისკუსია.

1951 წელს მიენიჭა მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ლომონოსოვის პრემია, 1971 წელს როგორც „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის“ მთავარ რედაქტორს (სხვა რედაქტორებთან ერთად) — საქართველოს პირველი სახელმწიფო პრემია, 1980 წელს — ივანე ჯავახიშვილის სახელობის პრემია მონოგრაფიისათვის „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი“. 1990 წელს საქართველოს სახელმწიფო პრემია მიენიჭა მეორედ (გარდაცვალების შემდეგ).

1965 წლიდან გარდაცვალებამდე იყო იბერიულ-კავკასიურ ენათა სისტემისა და ისტორიის საკითხებისადმი მიძღვნილ რეგიონალურ სამეცნიერო სესიათა მუდმივი საორგანიზაციო კომიტეტის თავმჯდომარე (მისი ხელმძღვანელობით კავკასიის სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრში ჩატარდა 10 რეგიონალური სამეცნიერო სესია).

არნ. ჩიქობავა, როგორც მთავარი რედაქტორი, 1974

წლიდან გარდაცვალებამდე ხელმძღვანელობდა მის მიერ დაარსებულ ენათმეცნიერ-კავკასიოლოგთა საერთაშორისო ორგანოს „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეულის“ სარედაქციო კოლეგიას (მისი რედაქტორობით გამოვიდა 14 ტომი).

1960 წელს მიენიჭა ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორის წოდება; 1968 წელს აირჩიეს დიდი ბრიტანეთის ფილოლოგთა საზოგადოების საპატიო წევრად.

საქართველოს რესპუბლიკისა (1946) და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის (1978) მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდებასთან ერთად, მინიჭებული ჰქონდა დალესტნის (1968), ყაბარდო-ბალყარეთისა (1968) და ჩეჩნეთ-ინგუშეთის (1983) მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდება.

გარდაიცვალა 1985 წლის 5 ნოემბერს; დაკრძალულია ოქროყანაში, მის აგარაკზე, რომელიც ენათმეცნიერების ინსტიტუტს უანდერძა. არნ. ჩიქობავას ბინაში (ი. ჭავჭავაძის პროსპექტზე), მისი ანდერძის შესაბამისად, დაარსდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების კაბინეტ-მუზეუმი.

Arnold Chikobava Landmarks of his life and work

Arn.Chikobava was born on 26 March, 1898, in the village of Sachikobavo, Senaki uyezd.

In 1907-1909 he studied at the two-class school of the village of Dzveli Senaki, in 1911-1917 at the Kutaisi Georgian gymnasium.

In 1918 he enrolled at the linguistics Department of the Faculty of Philosophy of the newly opened Tbilisi University. He graduated in 1922 and in the same year was retained at the University to prepare for professorship.

In 1923 he published his first scientific work "Reflexes of the sound *v* in Fereidianian".

In 1926 he began to deliver independent courses at the University.

He was secretary of the Georgian Linguistics Society, founded in 1923. In 1932-1936 he was secretary of the State Terminological Commission.

In 1929 he was the first graduate of Tbilisi University to defend his doctoral thesis on "The Problem of the Simple Sentence in Georgian".

In 1933 he was elected professor of the University.

In 1933 on Chikobava's initiative the Chair of Caucasian languages and the Department of the Caucasian languages of the Philology Faculty were organized at Tbilisi University. Till 1960 he headed the Chair. And then – till his death – he was professor of a same Chair.

In 1936 he set up the Department of Mountain Ibero-Caucasian Languages at the Institute of (ENIMKI) LHM directing it for almost 50 years.

In 1933 he was head of the Chair of the Georgian Language of the Kutaisi Pedagogical Institute, in 1936-1937 head of the Chair of the Georgian Language and Linguistics of the Gori Pedagogical Institute.

In 1941 he was elected a founding member of the Georgian Academy of Sciences, in 1950-1963 he was a member of the Presidium of the Academy.

In 1945-1964 he was chairman of the Committee and editor-in-chief of the "Explanatory Dictionary of the Georgian Language".

In 1950-1952 he was director of the Institute of Linguistics of the Georgian Academy of Sciences.

In 1950 the "Pravda" newspaper launched a discussion on linguistics by publishing Arn.Chikobava's article.

In 1951 he was awarded the Lomonosow Prize of Moscow State University, in 1971 – the first State Prize of Georgia as the editor-in-chief (together with other editors) of the “EDGL”, in 1980 – the Ivane Javakhishvili Prize, in 1990 – the State Prize of Georgia for the second time (posthumously).

Since 1965 to his death he was chairman of the Standing Organization Committee of regional academic sessions devoted to the study of the system and history of the Ibero-Caucasian languages (on his initiative 10 regional scientific sessions were held at different research centres).

Since 1974 to his death he was editor-in-chief and head of the editorial board of the international publication of linguists-caucasologists “Annual of Ibero-Caucasian Linguistics”, initiated by him (14 volumes were issued under his editorship).

In 1960 the Humboldt University of Berlin conferred on him the degree of doctor honoris causa, in 1968 he was elected honorary member of the Philological Society of Great Britain.

Chikobava was awarded the title of Honoured Scientist of the Georgian Republic (1946), the Abkhaz AR (1978), Daghestan (1968), Kabardino-Balkaria (1968) and Checheno-Ingushetia (1983).

Chikobava died on November 5, 1985, was buried in Okrokana, at his summer-cottage which he had devised to the Institute of Linguistics.

According to Chikobava's will a seminar-museum of Ibero-Caucasian Linguistics of Tbilisi State University was founded at his flat (I.Chavchavadze Avenue).

Арнольд Степанович Чикобава
Основные этапы жизни и деятельности

Родился 26 марта 1898 года в селе Сачикобао Сенакского уезда (Грузия).

В 1907-1909 годах учился в двухклассном училище села Дзвели Сенаки, в 1911-1917 — в Кутаисской грузинской гимназии.

В 1918 году поступил на философский факультет только что основанного Тбилисского университета, лингвистическое отделение которого с отличием окончил в 1922 году; в том же году оставлен для "подготовки в профессора".

В 1923 году опубликована первая научная работа А. С. Чикобава "Рефлексы звука *v* в ферейданском диалекте грузинского языка".

С 1926 года ведет самостоятельные курсы в Тбилисском университете.

Был секретарем, основанного в 1923 году, Грузинского лингвистического общества, а в 1932-1936 годах — ученым секретарем Государственной Комиссии по терминологии.

В 1929 году А. С. Чикобава, первый из выпускников университета, защитил докторскую диссертацию на тему "Проблема простого предложения в грузинском".

В 1933 году утвержден профессором университета.

В том же, 1933 году под руководством А. С. Чикобава были основаны "Кафедра кавказских языков" Тбилисского государственного университета и "Отделение кавказских языков" филологического факультета ТГУ; данной кафедрой он заведовал до 1960 года, а затем был ее профессором.

В 1936 году в Институте ЯИМК основал "Отдел горских иберийско-кавказских языков" и руководил им на протяжении 50 лет.

В 1933 году был заведующим кафедрой Кутаисского педагогического института, позже, в 1936-1937 годах — заведовал кафедрой грузинского языка и общего языкознания Горийского педагогического института.

В 1941 году был избран и утвержден в первом составе действительных членов Академии наук Грузии; в 1950-1963 годах — был членом Президиума АН.

В 1945-1964 годах возглавлял комиссию по составлению "Толкового словаря грузинского языка" и был его главным редактором.

В 1950-1952 годах был директором Института языкознания АН Грузии.

В 1950 году в газете "Правда" статьей А. С. Чикобава началась свободная дискуссия по лингвистике.

В 1951 году ему была присуждена премия им. М. Ломоносова Московским государственным университетом им. М. Ломоносова, а в 1971 году, как главному редактору "Толкового словаря грузинского языка" (вместе с другими редакторами) — первая Государственная премия Грузии, в 1980 году — премия им. И. Джавахишвили (за монографию "Введение в иберийско-кавказское языкознание").

В 1990 году Государственная премия была присуждена вторично (посмертно).

С 1965 года до кончины возглавлял Оргкомитет Региональных научных сессий по изучению системы и истории иберийско-кавказских языков (под его руководством в различных научных центрах Кавказа было проведено 10 Региональных научных сессий).

С 1974 года А. С. Чикобава, в качестве главного редактора, руководил редколлекцией, основанного им международного органа лингвистов-кавказоведов "Ежегодник иберийско-кавказских языков" (под его редакцией издано 14 томов).

В 1960 году А. С. Чикобава присуждено звание Почетного доктора Берлинского университета им. Гумбольдта, а в 1968 году — избран Почетным членом Общества филологов Великобритании.

А. С. Чикобава в разное время присвоено звание заслуженного деятеля науки: Грузии (1946 г.), Абхазской (1978 г.), Дагестанской (1968 г.), Кабардино-Балкарской (1968 г.) и Чечено-Ингушской (1983 г.) Автономных республик.

А. С. Чикобава скончался 5 ноября 1985 года; похоронен в селе Окрокана на своей даче, которую завещал Институту языкознания АН Грузии.

На квартире А. С. Чикобава (просп. И. Чавчавадзе, 19), согласно его завещанию, основан Кабинет-музей иберийско-кавказского языкознания Тбилисского государственного университета им. И. Джавахишвили.

თბილისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის დასავლურ ენათა
და კულტურათა სახელმწიფო ინსტიტუტის სტამბა
თბილისი, 380062, ილია ჭავჭავაძის გამზირი, 45

